

सन २०२४-२५ मध्ये राष्ट्रीय खाद्य तेल अभियान व
मुलभूत बियाणे खरेदी करिता सुधारित वार्षिक कृती
आराखड्यास प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता प्रदान
करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : राखातेअ-२०२४/प्र.क्र.४४/४-अ
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय विस्तार, मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक: ३१ जानेवारी, २०२५

संदर्भ:-

१. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.३१/१७-अ, दि.१९/०४/२०१७
२. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र. संकीर्ण-०९१९/प्र.क्र.२२१/१४-अ, दि.०४/११/२०२०
३. केंद्र शासनाचे पत्र क्र. १३-२२/२०२३-PC, दि.१४/१२/२०२३
४. शासन पत्र क्र.केंपुयो-२०२४/प्र.क्र.१२/२-अ, दि.१६/०५/२०२४
५. कृषि आयुक्तालयाचे पत्र जा.क्र. विप्र२/राखातेअ २४-२५/वाकृआ/प्रमाप्र/प्र.क्र.०१/१३३४९/२४,
दि.१६/०५/२०२४
६. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र. राखातेअ-२०२४/प्र.क्र.४४/४-अ, दि.२८/०५/२०२४
७. शासन पत्र क्र.राखातेअ-२०२४/प्र.क्र.४४/४-अ, दि.२५/११/२०२४
८. केंद्र शासनाचे पत्र क्र. ०४/२३/२०२४-KY , दि.१९/११/२०२५
९. कृषि आयुक्तालयाचे पत्र जा.क्र. विप्र२/राखातेअ/अनु मा./प्र.क्र.०५/१६५(र),
दि. २७/११/२०२५.
१०. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र. राखातेअ-२०२५/प्र.क्र.०५/४-अ, दि.१४/०१/२०२५
११. केंद्र शासनाचे पत्र क्र.६-१४/२०२३-AAp/Coord(oilseeds), दि.३१/०१/२०२५
१२. कृषि आयुक्तालयाचे पत्र जा.क्र. विप्र२/राखातेअ २४-२५/वाकृआ/प्रमाप्र/प्र.क्र.०१/२७-र/२४,
दि.३१ जानेवारी, २०२५

प्रस्तावना:

राष्ट्रीय खाद्य तेल अभियान (गळीतधान्य व तेलताड) सन २०२४-२५ अंतर्गत सुधारीत वार्षिक कृती
आराखड्यास शासनाची प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता प्रदान करणेबाबतचा प्रस्ताव आयुक्त कार्यालयाने संदर्भ
क्र.१२ अन्वये सादर केला आहे.

२. राष्ट्रीय खाद्य तेल अभियानअंतर्गत मुलभूत बियाणे खरेदी ही १००% केंद्र हिश्याच्या बाब असून उर्वरीत
सर्व बाबीसाठी केंद्र व राज्य हिस्साचे प्रमाण अनुक्रमे ६०:४० आहे. त्यानुसार सन २०२४-२५ मध्ये अभियानातील
६०:४० प्रमाण असणाऱ्या बाबीसाठी दि.२८/०५/२०२४ च्या शासन निर्णयान्वये रु. १२०९५.२१ लाखाच्या वार्षिक
कृती आराखड्यास (केंद्र हिस्सा रु.७२५७.१३ लाख व राज्य हिस्सा रु. ४८३८.०८ लाख) प्रशासकीय मान्यता
प्रदान केली होती.

३. महाबीज, अकोला यांनी सन २०२३-२४ चे प्रलंबित दायित्व रु. ३.४६ कोटी व सन २०२४-२५ मध्ये रु. ६.०७ कोटीचे गळीतधान्य पिकाचे मुलभूत बियाणे खरेदी असे एकूण रु.९.५३ कोटी प्रतिपूर्ती अनुदान त्यांना देय असल्याबाबत कळविले होते. त्याअनुषंगाने शासनाकडून केंद्र शासनास रक्कम रु. १२२६४. २५ लाख (केंद्र हिस्सा रु. ७७३९.७७ लाख व राज्य हिस्सा रु. ४५२४.४८ लाख) वाढीव कृती आराखडा मंजूर करण्याबाबत दि. २५ नोव्हेंबर, २०२४ च्या पत्रान्वये प्रस्ताव सादर करण्यात आला होता. केंद्र शासनाने यापूर्वी दि. १९ नोव्हेंबर, २०२४ च्या पत्रान्वये प्रदान केलेल्या mother sanction मध्ये मुलभूत बियाणे (Breeder Seed) या घटकासाठी निधी उपलब्ध करून दिला नव्हता. सदर बाब केंद्र शासनास दि.२७/०१/२०२५ च्या इ-मेलद्वारे कळविण्यात आली होती. त्यास अनुसरून केंद्र शासनाने मुलभूत बियाणे (Breeder Seed) हा घटक अंतर्भूत करून दि. ३१ जानेवारी, २०२५ पत्रान्वये mother sanction मध्ये सुद्धा सुधारणा केली आहे.

४. केंद्र शासनाने दिलेल्या सुधारीत कार्यक्रमास मंजूरी प्रदान करून सुधारीत mother sanction नुसार शासनाची वित्तीय मान्यता प्रदान करणे आवश्यक राहणार आहे. सदर सुधारित वार्षिक कृती आराखड्यास केंद्र शासनाने मान्यता दिली असून त्यास प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता प्रदान करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. याबाबत शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय:

- उपरोक्त वाचा संदर्भ क्र.६ व संदर्भ क्र.१० येथिल दोन्ही शासन निर्णय अधिक्रमित करून सुधारित शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.
- सन २०२४-२५ करिता राष्ट्रीय खादयतेल अभियान अंतर्गत एकूण ₹ १२४.७९६४ कोटी (रुपये एकशे चोवीस कोटी एकाहत्तर लाख चौसष्ट हजार फक्त) निधीच्या वार्षिक कृती आराखड्यास पुढीलप्रमाणे प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता देण्यात येत आहे.

सुधारीत प्रशासकीय मान्यता : केंद्र शासनाने संदर्भीय पत्रान्वये मंजूर केलेल्या कार्यक्रमाचा State Linked Scheme (SLS) निहाय तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

(रु.लाखात)

अ. क्र.	SLS नाव	पूर्वीचा मंजूर कार्यक्रम			सुधारीत मंजूर कार्यक्रम		
		केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा	एकूण	केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा	एकूण
१	MH-१२ (६० : ४०) राष्ट्रीय खाद्य तेल अभियान	७२५७.१३	४८३८.०८	१२०९५.२१	६९११.१७	४६०७.४३	११५१८.६०
२	MH-५९० (१०० टक्के) (Breeder Seed)	०.००	०.००	०.००	९५३.०४	०.००	९५३.०४
एकूण		७२५७.१३	४८३८.०८	१२०९५.२१	७८६४.२१	४६०७.४३	१२४७१.६४

ब) सुधारीत वित्तीय मान्यता :

केंद्र शासनाने यापूर्वी दि.१९/११/२०२४ च्या पत्रान्वये दिलेल्या केंद्र हिश्याच्या रु. ३६२९.०० लाख mother sanction मध्ये सुद्धा सुधारणा करून दि.३१/०१/२०२५ अन्वये **राष्ट्रीय खाद्य तेल अभियान** योजनेअंतर्गत ६०: ४० बाबी साठी रक्कम रु. ३२८३.०४ लाख व मूलभूत बियाणे (Breeder Seed) १००% या बाबीसाठी रु. ३४५.९६ लाख सुधारीत mother sanction प्रदान केले आहे.

मूलभूत बियाणे (Breeder Seed) १०० % या बाबीसाठी MH-५९० या नव्याने निर्मित SLS अंतर्गत अन्न व पोषण सुरक्षा मधील ऊस पिकाचे २४०१-४०५१ हे लेखाशीर्ष वापरण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. त्याचा विचार करून MH-१२ व MH-५९० या दोन्ही SLS साठी खालीलप्रमाणे लेखाशीर्षनिहाय सुधारीत वित्तीय मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.

(रु. लाखात)

अ.क्र.	प्रवर्ग	राष्ट्रीय खाद्यतेल अभियान - गळीतधान्य पिके				
		लेखा शीर्ष	केंद्र हिस्सा	लेखा शीर्ष	समरूप राज्य हिस्सा	एकुण
अ) MH-१२ राष्ट्रीय खाद्य तेल अभियान गळीतधान्य व तेलताड (६० : ४०बाबी)						
१	सर्वसाधारण	२४०१-२४९८	२५१५.०४०००	२४०१-१५३५	१६७६.६९३३४	४१९१.७३३३४
२	अनु. जाती	२४०१ बी ४२८	४२९.०००००	२४०१बी४३७	२८६.०००००	७१५.०००००
३	अनु. जमाती	२४०१ए४८६	३३९.०००००	२४०१ए४७७	२२६.०००००	५६५.०००००
एकुण		--	३२८३.०४०००	--	२१८८.६९३३४	५४७१.७३३३४
ब) MH-५९० : मुलभूत बियाणे खरेदी (१०० %)						
१	सर्वसाधारण	२४०१-४०५१	३४५.९६०००	----	----	----
एकूण एकंदर		----	३६२९.०००००	----	२१८८.६९३३४	५८१७.६९३३४

३. **राष्ट्रीय खाद्य तेल अभियानांतर्गत ६०: ४० बाबी साठी व मूलभूत बियाणे (Breeder Seed) १००% या बाबीसाठी** आर्थिक सहभागाच्या प्रमाणात अंमलबजावणी करण्यात यावी.

४. **राष्ट्रीय खाद्य तेल अभियानांतर्गत ६०: ४० या बाबी साठी** आर्थिक सहभागाच्या वेळोवेळी अर्थसंकल्पीय वितरण प्रणालीद्वारे आयुक्त (कृषि) यांना उपलब्ध करून देण्यात येईल. सदर निधी केंद्र व राज्य हिस्स्याच्या पुढील लेखाशिर्षाखाली सन २०२४-२५ करिता करण्यात आलेल्या अर्थसंकल्पीय तरतूदीतून खर्ची टाकण्यात यावा.

प्रवर्ग	केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा
सर्वसाधारण	मागणी क्रमांक डी-३ २४०१- पीकसंवर्धन ११४, तेलबिया (००)(०६)कृषि उन्नती योजना-राष्ट्रीय तेलबिया व तेलताड अभियान लघुअभियान-१ (तेलबिया) (कें.पु.यो)(केंद्र हिस्सा ६०%) (२४०१२४९८), ३३-अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक डी-३ २४०१- पीकसंवर्धन ११४, तेलबिया (००)(०९)कृषि उन्नती योजना-राष्ट्रीय तेलबिया व तेलताड अभियान लघुअभियान-१ (तेलबिया) (जिल्हा परिषद) (राज्य हिस्सा ४०%) (२४०१५३५), ३३-अर्थसहाय्य

अनुसूचित जाती	मागणी क्रमांक एन-३ २४०१- पीक संवर्धन (७८९) अनुसूचित जाती उपयोजना (०१) (२८) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-गळीतधान्य आणि तेलताड (केंद्र हिस्सा६०%) (२४०१B४२८), ३३- अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक एन-३ २४०१- पीक संवर्धन (७८९) अनुसूचित जाती उपयोजना (०१) (२८) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-गळीतधान्य आणि तेलताड (राज्य हिस्सा४०%) (२४०१B४३७), ३३-अर्थसहाय्य
अनुसूचित जमाती	मागणी क्रमांक टी-५ २४०१- पीक संवर्धन (७९६) जनजाती क्षेत्र उपयोजना (०१) (१४) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-राष्ट्रीय तेलबिया व तेलताड अभियान लघुअभियान-१ (तेलबिया) (कें.पु.यो)(केंद्र हिस्सा६०%) (आक्षेप्यो) (२४०१A४८६), ३३- अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक टी-५ २४०१- पीक संवर्धन (७९६) जनजाती क्षेत्र उपयोजना (०१) (१४) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-राष्ट्रीय तेलबिया व तेलताड अभियान लघुअभियान-१ (तेलबिया) (कें.पु.यो)(राज्य हिस्सा४०%) (२४०१A४७७), ३३- अर्थसहाय्य

५. सन २०२४-२५ साठी MH-५९० : मुलभूत बियाणे खरेदी (१०० %) या घटकासाठी लेखाशीर्ष २४०१ ४०५१ वर रु.१००० (अक्षरी रुपये एक हजार फक्त) निधी उपलब्ध करून सदर निधी बीम्स प्रणालीवर उपलब्ध करून देण्यात येत आहे. .

६. मूलभूत बियाणे (Breeder Seed) १००% या बाबीसाठी आर्थिक सहभागाच्या वेळोवेळी अर्थसंकल्पीय वितरण प्रणालीद्वारे आयुक्त (कृषि) यांना उपलब्ध करून देण्यात येईल. सदर निधी अन्न व पोषण सुरक्षा अतर्गत वाणिज्यिक पिकातील ऊस पिकाखालील MH-590 (Purchase of Breeder Seed) या SLS केंद्र हिस्स्याच्या २४०१ ४०५१ या लेखाशिर्षाखाली सन २०२४-२५ करिता करण्यात आलेल्या अर्थसंकल्पीय तरतूदीतून खर्ची टाकण्यात यावा.

लेखाशिर्ष
मागणी क्र.डी-३, २४०१-पीक संवर्धन, १०८, वाणिज्यिक पिके, (०२) (०८), राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-ऊस (केंद्र हिस्सा ६० %) (केंद्र पुरस्कृत योजना) (२४०१ ४०५१) (योजनांतर्गत), ३३ अर्थसहाय्य.

७. सन २०२४-२५ मध्ये राज्यात सदर अभियानाची अमंलबजावणी व सनियंत्रण करण्याच्या दृष्टीने निधी आहरण व वितरण करणेसाठी, पुढीलप्रमाणे नियंत्रण तसेच, आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहेत.

स्तर	नियंत्रण अधिकारी	आहरण व संवितरण अधिकारी
आयुक्तालय स्तर	आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, पुणे	सहाय्यक संचालक (लेखा-१) कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य पुणे.

८. केंद्र शासनाने सदर अभियानातर्गत विहित केल्याप्रमाणे अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती तसेच महिला शेतकरी लाभार्थ्यांना सदर योजनेतर्गत लाभ देण्यात यावा.
९. केंद्रीय कृषी मंत्रालयाने राष्ट्रीय खादय तेल अभियान अंतर्गत राज्य शासनास सन २०२४-२५ करिता संदर्भांकित १४ डिसेंबर, २०२४ रोजीच्या पत्रान्वये दिलेल्या मान्यतेनुसार, तसेच चालू वर्षी अभियानाकरिता मंजूर केलेल्या कृती आराखड्यानुसार आणि वेळोवेळी केंद्रीय मंत्रालयाने दिलेल्या दिशानिर्देशानुसार सदर अभियानाची अंमलबजावणी करणे बंधनकारक राहिल, याबाबत संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांनी राज्यस्तरावरून अभियानाचे सनियंत्रण करावे, त्याप्रमाणे अभियानाची प्रभावी अंमलबजावणी व सनियंत्रणाकरिता वेळोवेळी अधिनस्त कार्यालयांना निर्देशित करावे.
१०. राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानाच्या विविध घटकांतर्गत लाभार्थी शेतकरी निवडतेवेळी अल्प व अत्यल्प भूधारक शेतकऱ्यांना वा सदर शेतकऱ्यांच्या गटांना प्राधान्य देण्यात यावे. तसेच, शेतकऱ्यांचे अर्ज मागवून पारदर्शक पद्धतीने लाभार्थ्यांची निवड करावी.
११. या अभियानातर्गत विविध निविष्टांच्या खरेदीसाठी (खते, औषधे, बियाणे, सिंचन साधने, यंत्र/औजारे इ.) शासनाच्या प्रचलित धोरणानुसार थेट लाभार्थ्यांच्या बँक खाती अनुदान जमा करण्यात (Direct Benefit Transfer) यावे. सदर निविष्टांची खुल्या बाजारातून खरेदी करण्याचे स्वातंत्र्य लाभार्थ्यांला राहिल. तथापि, या अभियानातर्गत शासकीय संस्थांनी/ शासनाच्या सार्वजनिक उपक्रमांनी उत्पादित केलेल्या निविष्टांचा पुरवठा करण्यात येत असल्यास संदर्भांकित शासन निर्णय दि.१९/०४/२०१७ नुसार कार्यवाही करावी.
१२. कृषि विभागाच्या योजनांची महा-डीबीटी पोर्टलद्वारे अंमलबजावणी करण्याबाबत संदर्भाधीन शासन परिपत्रक दि.०४/११/२०२० नुसार कृषि यांत्रिकीकरण, सिंचन साधने व सुविधा, प्रमाणित बियाणे वितरण व पिक प्रात्यक्षिके याबाबींची अंमलबजावणी करावी.
१३. संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिका-यांनी/तालुका कृषि अधिका-यांनी अभियानाकरीता लाभार्थींची निवड करून अभियानांतर्गत समाविष्ट कार्यक्रम राबविण्याच्या दृष्टीने लाभार्थींची यादी तालुका स्तरावर संकलित करावी. सदर यादीमध्ये शेतक-यांचे नांव, गांव, सर्वे/गट क्रमांक या बाबींसह मोबाईल/दूरध्वनी क्रमांक बँक खाते क्रमांक, आधार क्रमांक इ. बाबतची माहितीचा अंतर्भाव असावा. त्याचप्रमाणे अभियानांतर्गत निवडण्यात आलेल्या लाभार्थींची यादी निधी प्राप्त झाल्यापासून १५ दिवसांमध्ये कृषि विभागाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिका-यांची राहिल.
१४. सदर लाभार्थींच्या यादीनुसार सर्व लाभार्थी शेतक-यांच्या शेतावर हाती घेण्यात आलेल्या कार्यक्रमाची प्रत्यक्ष तपासणी त्या-त्या गावातील कृषि सहाय्यकांनी करावयाची असून, त्यांनी आपला अहवाल तालुका कृषि अधिका-यांमार्फत जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिका-यांना सादर करावयाचा आहे. त्याचप्रमाणे, कृषि सहाय्यकांचे अहवाल प्राप्त होताच सदर कार्यक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या कामांच्या पर्यवेक्षीय तपासणीचे उचित प्रमाण संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांनी मार्गदर्शक सूचनेमध्ये विहित करावे.

१५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५०१३११९२१३२१८०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(रुचिता पिंपळे)

कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. मंत्री (कृषि) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
- २) मा.विरोधी पक्ष नेता, विधानसभा, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ३) मा.विरोधी पक्ष नेता, विधानपरिषद, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ४) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
- ५) अपर मुख्य सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ७) प्रधान सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ८) आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ९) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, अकोला.
- १०) संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), कृषि आयुक्तालय, साखर संकुल, शिवाजीनगर, पुणे.
- ११) सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक
- १२) सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
- १३) महालेखाकार (स्थानिक निकाय लेखा परिक्षा व लेखा), मुंबई.
- १४) महालेखापाल (लेखा परिक्षा), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपुर
- १५) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपुर
- १६) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य
- १७) सहायक संचालक (लेखा-१), कृषि आयुक्तालय, पुणे
- १८) वित्त विभाग (कार्या. व्यय-१ / अर्थसंकल्प - १३), मंत्रालय, मुंबई
- १९) निवड नस्ती.